Dziewczynki i dziewczyny

Wstęp do *girlhood studies*

INTERDYSCYPLINARNA KONFERENCJA NAUKOWA

ABSTRAKTY

Wykład otwierający

Prof. Anna Landau-Czajka

Od grzecznej dziewczynki do grzecznej dziewczynki. Dziewczęta w podręcznikach szkolnych dla dzieci najmłodszych 1785-2021

Szczegółowa analiza podręczników szkolnych dla dzieci najmłodszych (elementarze, czytanki, podręczniki dla dzieci w wieku 7–10 lat) z lat 1785–2021 jest w krótkim wystąpieniu czy nawet artykule niemożliwa. Skoncentruję się tu na kilku podstawowych problemach.

- Jaki wzorzec dziewczynki – jej zachowania i charakteru – przedstawiano najmłodszym uczniom, jaka (i czy) była jego ewolucja? Czy dziewczynki w XVIII, XIX, XX i XXI w. zachowują się tak samo, czy podobnie przedstawiane są ich zalety i wady?
- Jaki był i jest cel wychowania i edukacji dziewczynek, jak przedstawia się ich marzenia i przyszłość?
- Jak bardzo podkreślano różnice pomiędzy rolami chłopców i dziewcząt i jak wyglądała ewolucja spojrzenia na role płciowe – kiedy (i czy) uznano, że dziewczęta mogą robić to samo, co chłopcy, i czy mechanizm ten działał również w drugą stronę? Czy uczy się, że chłopcy mają prawo do zachowań, stereotypowo uznawanych za „dziewczęce”?

ABSTRAKTY

Panel I
Codzienność dziewczyn

Katarzyna Żukowska

Reporterki „Małego Przeglądu”

Gazeta dzieci i młodzieży, projekt zainicjowany przez Janusza Korczaka pod koniec 1926 roku, to unikatowe źródło badań nad dzieciństwem. Na łamach ponad 700 numerów tygodniowego dodatku do „Naszego Przeglądu”, polskojęzycznej syjonistycznej gazety żydowskiej drukowanej w Warszawie, znajdziemy fragmenty tysięcy listów pisanych przez dzieci i młodzież ze stolicy, z innych miast ówczesnej Polski, jak również, okazjonalnie, z innych części świata.

Publikowano „informacje bieżące”, oddające obraz codzienności dzieci, spraw ważnych dla nich samych, proszono, by nie były to teksty „szkolne” czy literackie, tj. opowiadania, wiersze. „Mały Przegląd” jest gazetą – podkreślała redakcja w tekstach do czytelników, najważniejsze, by to, co ukazywało się na łamach gazety, było prawdą, a nie fikcją. Drukowane teksty miały być autentyczne, wynikać z własnych obserwacji i przemyśleń dzieci i młodzieży.

Pisali zarówno chłopcy jak i dziewczęta. Wśród najpopularniejszych reporterów początkowo wymieniani byli głównie chłopcy, przewaga jednak stopniowo się zmniejszała. Pod koniec lat 30 podsumowano, że wśród korespondujących, znanych redaktorów oraz odwiedzających redakcję przeważają dziewczynki i nastolatki. Dziewczyny należały do najbardziej zaangażowanych współpracowniczek także w młodzieżowej organizacji, która szybko wyrosła wokół wyjątkowego projektu wydawniczego.

Od samego początku, już w tekście zapowiadającym dodatek dla dzieci, Korczak zarysował wizję redakcji, w której skład będzie wchodziła „redaktorka dla dziewczynek”, i dodaje, że osobny redaktor dla chłopców oraz dla dziewczynek będą po to, by „się nikt nie wstydził”. Rzeczywiście, wkrótce jedną z ważniejszych postaci w zespole redakcyjnym staje się Madzia Markuze, wysoko ceniona przez Korczaka „sekretarka”. To ona w swoim sprawozdaniu w październiku 1929 roku podsumowuje, że przydzielone „Małemu Przeglądowi” pomieszczenie, w którym pracuje, stało się klubem. Przebywając tam na co dzień, Madzia współtworzy atmosferę miejsca. Spisuje w wymienionym artykule przekazane jej ustnie relacje, wspomina o stosunku gości do siebie samej oraz o swoich sposobach na uporządkowanie działalności redakcji. W jej rodzinnym mieszkaniu przy ul. Niskiej 16 funkcjonował przez jakiś czas drugi nieformalny klub współpracowników wyjątkowej gazety.

„Mały Przegląd” od początku dawał niezwykły wgląd do świata przeżyć dzieci i młodzieży, rozumianego przez Korczaka jako różniący się zasadniczo od świata dorosłych. Proponuję przyjrzenie się gazecie pod kątem możliwych do wyodrębnienia różnic między tekstami dziewczynek i chłopców w zakresach tematycznych, jakościowych i innych. Jakim sprawom dziewczyny poświęcały uwagę w listach nadsyłanych do redakcji „Małego Przeglądu? Jakie z kolei obszary swojego życia pomijały? Czy z mocno edytowanych przez redakcję listów przebija specyfika przeżyć dziewczynek i nastolatek? Czy można spróbować nakreślić obraz „dziewczyńskości” w Polsce dwudziestolecia międzywojennego przez pryzmat „Małego Przeglądu”?

Badając „Mały Przegląd”, pamiętać należy o wyjątkowości projektu Korczaka, nawet na tle innych gazet dziecięcych tego okresu, o tym, że z początku całkowicie, a potem w większości, była to gazeta skierowana do dzieci żydowskich i przez nie pisana, o warunkach organizacyjnych, zmieniających się strategiach redakcyjnych, o tym, że redaktorem „naczelnym” był mężczyzna i redaktorami w większości pozostali chłopcy. Obraz zaburza nam dziś także brak wglądu w oryginalne listy – archiwum gazety przepadło w getcie warszawskim.

ABSTRAKTY

Panel I
Codzienność dziewczyn

Agata Żbikowska

Dziewczęta a jakość życia w mieście

Koncepcja prawa do miasta i jego przestrzeni uwzględnia potrzeby wszystkich mieszkańców, niezależnie od ich wieku, płci czy statusu majątkowego (Lefebvre 1968; Domaradzka 2018). Jednak badania pokazują, że przestrzeń miejska została zaprojektowana w ogromnym stopniu przez i dla mężczyzn (Wearing 1998; Sanchez de Madariaga 2013), a potrzeby kobiet i dzieci zostają nie tyle zignorowane, co niezbadane – doświadczenie męskie przyjęte zostaje za normę i wzór, którego nikt nie podaje w wątpliwość. Choć w ostatnich latach duże polskie miasta zaczynają wprowadzać polityki mające na celu uwzględnienie potrzeb młodzieży (Młoda Warszawa, Młody Kraków, Poznań Młodych), w pozostałych częściach kraju nastolatkowie postrzegani są raczej stereotypowo oraz ignorowani jako grupa odbiorców działań miasta (Żbikowska 2019). James et al. (1999) wskazywali, że dzieci i młodzież mogą być postrzegane jako mniejszość polityczna – są chronione, ale nie mają praw wyborczych, a ich głos nie jest uwzględniany w procesie tworzenia polityk publicznych, na poziomie zarówno lokalnym, jak i krajowym. Przy tym założeniu dziewczęta stają się grupą dyskryminowaną wielokrotnie (intersekcjonalność, Crenshaw 1989), co może mieć wpływ na ich poczucie sprawczości, indywidualnej i zbiorowej.

Z moich wcześniejszych badań wynika, że sposoby, w jaki dziewczęta i chłopcy doświadczają tej samej przestrzeni miejskiej, mogą być różne. Wynika to między innymi z wyborów dotyczących ich czasu wolnego: dziewczęta częściej korzystają z zajęć dodatkowych, a zatem zależy im na szybkim przemieszczaniu się z jednej części miasta na drugą. Chłopcy z kolei w większym stopniu korzystają z miejskiej infrastruktury sportowej, która zaprojektowana jest w sposób lepiej spełniający ich potrzeby (np. w przeciwieństwie do dziewcząt nie wstydzą się uprawiać sportu, gdy inni patrzą). Badanie potrzeb młodzieży, które realizowałam wraz z jedną z rad młodzieżowych w gminie na obrzeżach Warszawy, pokazało również, że dziewczęta czują się w przestrzeni miejskiej mniej bezpiecznie niż chłopcy, częściej unikają wychodzenia z domu po zmroku oraz bez towarzystwa.

W swoim wystąpieniu chciałabym przyjrzeć się bliżej temu, jak wygląda dziewczęce doświadczenie przestrzeni miejskiej. Jako punkt wyjścia do badań wybrałam kwestię jakości życia, definiowaną jako „pełny dobrostan fizyczny, psychiczny i społeczny" (WHO). Aby dowiedzieć się, które aspekty życia w mieście przyczyniają się do poprawy, a które do pogorszenia jakości życia nastolatek, przeprowadziłam wywiady fokusowe z dziewczętami w wieku 13-18 lat. Współpracowałam przy tym z młodzieżową radą miejską na terenie badanej gminy, ponieważ zależało mi na aspekcie praktycznym – pozyskaniu danych, które mogą być przedstawione władzom miasta i tym samym przyczynić się do podniesienia poczucia sprawczości w grupie badanych.

ABSTRAKTY

Panel I
Codzienność dziewczyn

Agnieszka Kosiorowska, Agnieszka Kościańska

Kościół o dziewczętach, dziewczęta o sobie

We współczesnej Polsce Kościół katolicki na różne sposoby kształtuje wychowanie płciowe młodzieży: za pośrednictwem lekcji religii, katolickich mediów i publikacji czy skupiających świeckich ruchów i stowarzyszeń takich jak Światło-Życie czy Archipelag Skarbów. Ponadto począwszy od późnych lat 80. XX wieku szkolna edukacja seksualna stawała się coraz bardziej katolicka, a jedyny dopuszczony do użytku podręcznik do przedmiotu wychowanie do życia w rodzinie prezentuje zdecydowanie katolicką wizję płciowości. W jej obrębie seks może odbywać się jedynie w małżeństwie, a jego nadrzędnym celem jest prokreacja. Wszystko co wykracza poza ten model – intymność poza lub przed małżeństwem, masturbacja, antykoncepcja i homoseksualność – jest ukazane jako grzeszne.

Jak na ten przekaz reagują katolickie dziewczęta? Z jakimi dylematami się mierzą? Czego się boją? Czy podążają za katolickimi zasadami i widzą je jako upodmiotawiające, czy raczej starają się je negocjować? A może podejmują próby zmiany bądź reinterpretacji reguł?

W tym referacie staramy się odpowiedzieć na te pytania, opierając się na dwóch rodzajach źródeł: po pierwsze, analizujemy katolickie treści edukacyjne (wspomniany podręcznik do WDŻ, katolickie poradniki i prasę młodzieżową) kierowane do dziewcząt; po drugie, przyglądamy się postawom i poglądom młodych katoliczek wyrażonym w wywiadach przeprowadzanych w ramach projektu „Katolicyzacja reprodukcji, reprodukcja katolicyzmu. Aktywizm i intymność w Polsce od 1930 r. do dziś" (Opus NCN).

ABSTRAKTY

Panel I
Codzienność dziewczyn

Milena Szulik-Szarecka

Doświadczenia menstrualne w prywatnych i publicznych narracjach nastolatek

Celem wystąpienia jest zaprezentowanie prowadzonych przeze mnie badań na temat doświadczeń menstrualnych nastolatek w Polsce. Będzie to okazja do zaprezentowania zarówno wstępnych wniosków, jak i metodologii, a także opowiedzenia o trudnościach, które wynikają z przeprowadzania badań w grupie nastolatek.

Badania prowadzone od marca 2022 roku na potrzeby pracy doktorskiej sytuują się w obszarze socjologii codzienności. Jedną z wykorzystywanych ram teoretycznych jest paradygmat konstruktywistyczno-interpretatywny, co wynika ze skupienia się na praktykach intymnych oraz chęci dotarcia do intersubiektywnych wspólnych znaczeń w grupie nastoletnich osób menstruujących w wieku 16-19 lat zamieszkałych na terenie Polski.

Badania mają na celu eksplorację niezbadanego dotychczas tematu, jakim jest doświadczanie menstruacji w Polsce, a także opis strategii i radzenia sobie z menstruacją. Badania poruszają tematykę sposobów doświadczania menstruacji przez nastolatki w sferze zarówno publicznej, jak i prywatnej, dostępu do wiedzy na temat menstruacji, a także wpływu mediów społecznościowych na te doświadczenia w oparciu o profile aktywistek i edukatorek menstrualnych, obserwowanych przez nastoletnie osoby menstruujące. Jedną z zastosowanych w badaniu technik jest wywiad indywidualny pogłębiony, częściowo ustrukturyzowany z nastoletnimi osobami menstruującymi w wieku licealnym (16-19 lat).

Analiza wiedzy i doświadczeń menstrualnych nastolatek w sferze prywatnej i publicznej dotyczy zarówno ich funkcjonowania w przestrzeni rodzinnej, rówieśniczej, jak i korzystania z mediów społecznościowych oraz eksperckich profili internetowych. W wystąpieniu chciałabym skupić się na dwóch przeciwstawnych narracjach: tabuizującej i emancypującej menstruację, jednocześnie oddając głos moim respondentkom, których dyskurs menstruacyjny bezpośrednio dotyczy, wpływając na ich życie, a także kształtując ich tożsamość, a wraz z nią stosunek do własnej cielesności. Celem referatu jest więc przedstawienie publiczności wstępnych wniosków, a także specyfiki badania tematu tabu wśród nastoletnich dziewcząt.

ABSTRAKTY

Panel I
Codzienność dziewczyn

Zofia Boni

Dziewczyny, odchudzanie i dyskursy dotyczące otyłości

Z jednej strony doświadczenie odchudzania wydaje się dosyć typowym elementem kultury dziewczyn w Polsce, podobnie jak jest stałym doświadczeniem kobiecości. Z drugiej strony coraz bardziej obecne w Polsce są dyskursy dotyczące dziecięcej otyłości. W swojej prezentacji przyjrzę się temu, jak te dwa zjawiska się ze sobą wiążą.

W czasie wystąpienia omówię nieplanowane negatywne konsekwencje działań i dyskursów dotyczących otyłości dla młodych dziewczyn, zwracając uwagę na to, jak wpływają one na praktyki związane z dietą, aktywnością fizyczną, odchudzaniem wśród dziewczyn z nadwagą i bez. W wielu obszarach życia społecznego doszło do daleko posuniętego i często błędnego uproszczenia, zgodnie z którym szczupłe ciało równa się ciało zdrowe, a ciało grube równe jest braku zdrowia. Jednocześnie wciąż stosunkowo rzadko otyłość jest traktowana jako choroba. W efekcie tych procesów, pod płaszczykiem medykalizacji i dbałości o zdrowie często kryją się wyśrubowane normy estetyczne dotyczące szczupłości. Dyskursy dotyczące otyłości – czy tzw. fat talk, jak nazywa to Susan Greenhalgh (2015) – często prowadzą do obsesji na punkcie ciała, diety i ruchu. Oddziałują one na różne sposoby na dziewczyny i chłopców, wobec których zarówno publiczne oczekiwania i wyobrażenia, jak i zinternalizowane wizje idealnego ciała, są inne, choć wśród nastoletnich dziewczyn i chłopców Polska ma najwyższe wskaźniki zaburzenia obrazu własnego ciała ze wszystkich krajów biorących udział w badaniach HBSC (Inchley et al. 2020).

Swoje wnioski opieram na badaniach etnograficznych prowadzonych w latach 2017–2019 w ramach projektu finansowanego przez Narodowe Centrum Nauki (DEC-2016/20/S/H53/00310). Celem projektu była analiza społecznych aspektów dziecięcej otyłości w Polsce. Prowadziłam badania etnograficzne, tj. wywiady i obserwację uczestniczącą w trzech miejscach. Były to komercyjne letnie obozy odchudzające oraz dwa bezpłatne programy zdrowotne przeznaczone dla dzieci z nadwagą i otyłością, oraz ich rodzin, prowadzone w prywatnej placówce medycznej i publicznym szpitalu w Warszawie. Prowadząc badania, opierałam się na metodologii childhood studies, zwracając szczególną uwagę na etyczne aspekty mojej współpracy z dziećmi i nastolatkami. Warto podkreślić, że miejsca prowadzenia badań wpłynęły na to, że w dużej mierze badałam procesy odchudzania (się) dzieci. Właściwie nie zetknęłam się z osobami, które nie chciałyby schudnąć. Warto też zaznaczyć, że nie wszystkie osoby, które wzięły udział w moich badaniach, i na przykład uczestniczyły w obozach odchudzających, miały (określoną medycznie zgodnie z BMI) nadwagę lub otyłość.

W czasie wystąpienia zastanowię się nad tym, czym jest odchudzanie dla młodszych dziewczynek i starszych dziewczyn. Jakie praktyki i motywacje się z tym wiążą? Co takiego dzieje się wokół ciał dziewczyn w Polsce, że 39% 11-letnich i 52% 15-letnich dziewczyn (IMiD 2020) uważa, że są za grube?

ABSTRAKTY

Panel II
Kultura popularna a dziewczyńskość

Ada Tymińska

Mam różowe włosy i różowy kocyk: szkic plenerowy o dziewczyńskości współczesnego farbowania

W artykule Shame and Glory: A Sociology of Hair (1987) A. Synnott określił włosy mianem „być może najpotężniejszego symbolu tożsamości indywidualnej i grupowej". Wiązał siłę ich wyrazu z usytuowaniem między sferą publiczną a prywatną, a także z podatnością na różnorodne manipulacje, która sprawia, że można za ich pomocą manifestować podziały grupowych tożsamości, jak również zmiany na przestrzeni tych indywidualnych. Jednocześnie, dobór fryzury pozostaje w bliskim związku z napięciem między społeczną kontrolą i normatywnością (Hallpike 1969; Synnott 1987), a potrzebą zaakcentowania własnej indywidualności i subwersją. Fryzura, zwłaszcza jeśli nie jest ona „typowa" dla danej grupy, może z jednej strony budzić podejrzliwość i narażać na marginalizację, ale też utrudniać dokonywanie prostych ocen, pozwalając choćby na „wymknięcie" się dymorficznym podziałom płciowym (Brebner i in. 2009; Manning 2010; Dziubata 2020).
Ten komunikacyjny i tożsamościotwórczy potencjał włosów został rozpoznany w badaniach subkultur, które jednak przez długi czas charakteryzowało postawienie w centrum zainteresowania mężczyzn, którzy byli ich wzorcowymi przedstawicielami. Kobiety funkcjonowały w odniesieniu do mężczyzn, a nawet badania na temat ich roli w grupach cechowała skłonność do przyjmowania męskiego spojrzenia (Grabber, McRobbie 2005, Leblanc 2002). W swoim wystąpieniu chciałabym przyjrzeć się współczesnym praktykom związanym z farbowaniem włosów przez młode osoby, stawiając przed sobą pytanie o to, czy w tym przypadku można mówić o odwróceniu tej sytuacji i uznaniu za paradygmatyczną figury dziewczyny – a także o przechwyceniu tego, co potencjalnie kulturowo opresywne (Synnott 1987). Tak jak w przypadku społeczeństw globalnej Północy doszło, przynajmniej w obrębie klasy średniej, do przesunięć w zakresie kulturowego postrzegania młodych kobiet oraz tak jak teoria feministyczna zaczęła dostrzegać specyfikę, ale również potencjał kryjący się w społecznej kategorii „dziewczyny", podobnie wiele ze współczesnych subkultur możemy określić mianem „dziewczyńskich" (Mooney 2018; Lokting 2019; Drenten i in. 2016). Kluczowym dla mnie określeniem tożsamościowym będzie „generacja Z" (Dauksevicuite, 2016, Cilliers 2017), którego będę używać nie tyle w znaczeniu pokoleniowym, quasi-demograficznym, ile w odniesieniu do wiązanej z nim estetyki.

W swojej refleksji skupię się na dwóch figurach dyskursu publicznego. Pierwszym z nich będzie „alternatywka", czyli „dziewczyna nieutożsamiająca się z popularnymi trendami", która „ubiera się w specyficzny sposób, zazwyczaj ma kolczyk w nosie, kolorowe włosy, ciemne ubrania oraz słucha emo-rapu" (Młodzieżowe Słowo Roku 2019). Istnienie społeczności, słuchanie podobnej muzyki i silna identyfikacja z nią, czy wreszcie bardzo konkretny wizerunek świadomie powielany przez osoby utożsamiające się z pewnymi wartościami – to wszystko domniemane cechy „alternatywek", które zbliżają je do subkultury. I to subkultury paradygmatycznie kulturowo „dziewczęcej" (Kearney 2009). Farbowanie włosów na fantazyjne, „nienaturalne" kolory jest jednak zjawiskiem, które w grupie młodzieży dalece wykracza poza grupę „alternatywek". Dlatego drugą istotną dla mojej refleksji figurą będzie polska raperka, Young Leosia. Jedną z jej cech rozpoznawczych są jaskraworóżowe, długie włosy, bardzo często zebrane w dwie kitki, oraz w zamierzony sposób „niedbały" styl, nawiązujący do kultury hip-hop i lat 90. oraz transgresywny estetycznie, jeśli za wzorzec uznać konwencjonalnie dobrane do siebie, „pasujące" ubrania. W jej przypadku fryzura może być uznana za wizualny żart i postmodernistyczną ironiczną interwencję (Howes, Synnott 1992) – kiedy w jaskraworóżowych kucykach o dziewczęcych, czy wręcz dziecinnych konotacjach, artystka rapuje o imprezach i paleniu marihuany w wannie.

Jednocześnie, dokonując analizy, nie chciałabym pominąć ważnych wątków związanych z krytyką antykapitalistyczną opisywanych praktyk oraz pogłębić refleksję na temat „głębokości" ich subwersywnego wymiaru.

ABSTRAKTY

Panel II
Kultura popularna a dziewczyńskość

Marta Rakoczy

„Mela Modela" i „Planeta Stylu": między sprawczością a reżimami kreatywności. Ewokacje youtube'owej dziewczyńskości

„Dziecięca wyobraźnia nie zna ograniczeń" – czytamy na portalu komercyjnym sotrender.com. „Treści nagrywane przez młodych influencerów na YouTube przyciągają wielu odbiorców. Łatwiej jest im zaistnieć w sieci przede wszystkim z powodu powszechnego dostępu do nowych technologii. Tablety i smartfony stały się codziennością współczesnego dzieciństwa. Nawet jeżeli dzieci nie potrafią jeszcze czytać i pisać, to doskonale radzą sobie z obsługą smartfona czy wyszukiwaniem ulubionych filmów" (https://www.sotrender.com/blog/pl/2018/06/sila-dzieciecych-tworcow-na-polskim-youtube/). W moim wystąpieniu, w oparciu o koncepcje critical childhood studies zajmę się kulturoznawczą analizą popularnego wśród dziewczyn kanału „Siostry Zalewskie", prowadzonego przez dziewczyny i prezentującego, powielającego i zarazem kreującego dziewczyńskie treści, a dokładnie ich medialne, sieciowe reprezentacje. Tym, co będzie mnie najbardziej interesować, będzie sieciowe i skomercjalizowane dzieciństwo, funkcjonujące poza tradycyjnymi instytucjami nowoczesności kontrolującymi i dyscyplinującymi niegdyś dzieci (szkoła, rodzina, pozaszkolne instytucje wychowawcze). W jaki sposób można rozumieć w jego polu dziewczyńską sprawczość i twórczość? W jaki sposób młode gwiazdy youtube'a tworzą własne projekty tożsamościowe? Na jakie wyobrażenia społeczne są one odpowiedzią? Czemu praktyki tożsamościowe uprawiane w sieci są często prezentowane przez dziecięce youtuberki jako gwarantujące największe pole jednostkowej, dziewczyńskiej autentyczności i kreatywności? Jaką ideologią autentyczności i twórczości są one podyktowane? I na ile można je traktować jako ewokacje dziecięcych głosów, a na ile – jako ich skomercjalizowaną, systematyczną i poddaną makromechanizmom medialnym produkcję? Postawienie tych pytań będzie jednocześnie zarysowaniem problemów metodologicznych z analizą wszelkich medialnych reprezentacji dziewczyńskości dziejących się w sieci i za jej pomocą. A zwłaszcza problemu: na ile możemy traktować sieć jako przedłużenie, a na ile jako środek konstruowania dziewczyńskiego podmiotu?

.

ABSTRAKTY

Panel II
Kultura popularna a dziewczyńskość

Agnieszka Grabowska, Małgorzata Kunecka

Różowe – niebieskie

Wystąpienie będzie dotyczyć materialności towarzyszącej dziewczynkom współcześnie i w przeszłości. Skupimy się głównie na kolorach oraz ich znaczeniu symbolicznym i estetycznym, wychodząc od fenomenu podziału akcesoriów dziecięcych na różowe i niebieskie.

W kręgu kultury zachodniej błękit i róż są obecnie, na poziomie kultury popularnej, przypisywane chłopcom i dziewczynkom. Moda dziecięca konsekwentnie lansuje te kolory jako dedykowane dzieciom konkretnej płci. Producenci odzieży, zabawek, gadżetów oraz przedmiotów użytkowych w zdecydowanej większości trzymają się nieformalnej zasady, że to, co chłopięce, jest niebieskie, a przede wszystkim, że to, co dziewczęce, jest różowe. Trudno dziś znaleźć przedmioty czy ubranka niemowlęce neutralne w swojej kolorystyce, tj. takie, które nie komunikują jednoznacznie płci dziecka.

W ujęciu historycznym kwestia ta przedstawiała się zupełnie odmiennie. Przedmioty wykonywane z myślą o dzieciach, zwłaszcza najmłodszych, miały być uniwersalne – przechodziły w rodzinie na kolejne niemowlęta niezależnie od ich płci. Dopiero stroje czy zabawki kilkulatków wpisywały się w role męskie i kobiece, do których wychowywano dzieci. Kolory ubranek lub innych przedmiotów były istotne jedynie w sytuacjach obrzędowych, przede wszystkim podczas chrztu, przy czym kolory były dedykowane odwrotnie niż dziś: ubranka dziewczęce do chrztu były niebieskie lub z niebieskimi dodatkami, chłopięce różowe. Było to związane z utrwaloną kulturowo kolorystyką wizerunków postaci Matki Boskiej i Chrystusa.

Współcześnie, choć jesteśmy znacznie bardziej świadomi, że stereotypowe role męskie i kobiece nie są uniwersalne, poddajemy się niekiedy bezrefleksyjnie, a niekiedy z wygody dyktatowi dychotomicznego rozróżnienia na kolory chłopięce i dziewczęce, choć rozróżnienie to nie dotyczy dorosłych ani nawet nastolatków. W świecie dorosłych róż przekracza granice gender i przedmioty przeznaczone dla mężczyzn, np. elementy garderoby (koszule, krawaty, skarpetki), bywają różowe, natomiast w modzie kobiecej pojawiają się wszelkie kolory i róż nie króluje. Zupełnie inaczej rzecz ma się w przypadku dzieci.

W modzie dziecięcej, różowy jest dedykowany wyłącznie dziewczynkom. Dziewczynki w większości kochają róż, chłopcy go nie akceptują. Już przedszkolaki komunikują, że to, co różowe, jest „dziewczyńskie" i nawet najmniejszy akcent w tym kolorze dyskwalifikuje dany przedmiot w opinii chłopców. Ta tendencja utrzymuje się do wieku nastoletniego, kiedy nastolatki najczęściej odrzucają pastelowe barwy, postrzegając je jako infantylne.

Wystąpienie będzie refleksją nad kulturowym nadawaniem znaczenia barwom i nad tym, w jaki sposób kształtowane są wzorce w kulturze ludowej/popularnej dawniej i dziś. Elementem towarzyszącym będzie prezentacja, a punkt odniesienia stanowić będą zbiory Państwowego Muzeum Etnograficznego w Warszawie i projekt „Dzieciństwo" zrealizowany w 2021 r.

ABSTRAKTY

Panel II
Kultura popularna a dziewczyńskość

Julia Harasimowicz

Dziewczynkonatura. Przedstawienia dziewczęcych światów w obiektywach współczesnych polskich fotografek

Podczas referatu, z perspektywy posthumanistycznych badań nad dzieciństwem, omówione zostaną trzy projekty współczesnych polskich fotografek, które dokumentują życie dziewczynek i dziewcząt i ich relacje z naturą. Wszystkie przytoczone przykłady to realizacje matek, które przed obiektywem stawiają swoje niedorosłe córki. Każda z artystek wykorzystuje wizualną strategię „podglądania' – obserwacji z dystansu swobodnych, niekiedy intymnych dziecięcych zachowań.

Pierwszym omówionym cyklem będzie uznana międzynarodowo seria Mama Anety Grzeszykowskiej z 2018 roku. Artystka zyskała sławę dziełami odnoszącymi się do różnie pojmowanego wizerunku i jego replikowania, wielokrotnie tematem jej prac był również wizerunek jej córki Franciszki. Przy pracy nad omawianym projektem, Grzeszykowska podarowała swojej córce swoje naturalistyczne popiersie stworzone z syntetycznej skóry i włosów. Artystka z dystansem przygląda się interakcjom Franciszki z lalką-matką, ujawniając złożone relacje dziewczynki ze światem nieludzkim. Fotografka Marta Kiela-Czarnik w projekcie Siewki przedstawia codzienność swoich dwóch córek i syna. Kiela-Czarnik, włączająca w proces twórczy swoje dzieci, pokazuje ich świat, w którym zabawa łączy się z procesem edukacji domowej opartej na zmysłowej relacji z naturą. Ostatni omawiany projekt, Julia wannabe Anny Grzelewskiej powstaje od 2006, dokumentuje dorastanie córki autorki. Setki fotografii przedstawiają zmiany w życiu Julii, próbując uchwycić to, co efemeryczne. Podczas wystąpienia analizie zostaną poddane przedstawienia tranzycji bohaterki w relacji do otaczającego ją świata nieludzkiego.

Wymienione projekty zostaną omówione w odniesieniu do koncepcji childnature/child in nature, używanej krytycznie między innymi przez Karen Malone. Podejście to jest próbą opisu dziecięcej relacji z naturą jako zwierzęcego sposobu poznawania i oswajania świata, gdzie podmioty ludzkie i nieludzkie stają się równorzędnymi aktorami oddziałującymi na siebie. W tym kontekście trzy odmienne koncepcyjnie projekty ukazujące relacje dziewcząt z naturą, mają szansę stać się narzędziem dokumentującym zawiłe relacje ludzko-nieludzkie podważającym binarność człowieka i natury. Analiza fotografii dokonana podczas prezentacji ma na celu odpowiedzieć na pytania: czy istnieją pewne powtarzalne konwencje ukazywania dziecięco-nieludzkich relacji? Czy w wizualnych reprezentacjach odnaleźć można genderowy charakter relacji z naturą? W końcu zaś: czy przedstawione projekty mogą stać się wspominaną reprezentacją wizualną międzygatunkowych relacji, czy raczej stają się powieleniem schematu wywodzącego się jeszcze z romantyzmu sentymentalnego pojmowania dziecka jako niewinnej, nieucywilizowanej istoty z pogranicza światów ludzi i zwierząt?

ABSTRAKTY

Panel III
Reprezentacje dziewczynek i dziewczyńskości w literaturze

Agata Araszkiewicz

Dziewczyńskość Ginczanki

Zuzanna Ginczanka to rzadki przykład dziewczynki-poetki w polskiej kulturze. Zaczęła pisać wiersze już w wieku 10 lat, ale od 4 roku życia chciała zostać poetką. Porównywana dzisiaj do Rimbauda, Ginczanka nie tylko odnajduje swoje miejsce w polskiej wyobraźni, ale i na scenie europejskiej. Jej wiersze, które mogłyby się zamknąć w tomie „Juwenilia", to zapis wielkiej literackiej siły podważania kulturowych mitów, dotyczących tożsamości, różnicy płci, asymilacji – tego, co określamy jako swojskość i obcość. Dziewczyństwo to specjalna, odrębna kategoria w utworach poetki, pierwszy wzór kulturowej niesubordynacji i oporu w budowaniu dróg alternatywnych w widzeniu siebie i świata.

ABSTRAKTY

Panel III
Reprezentacje dziewczynek i dziewczyńskości w literaturze

Anna Maria Czernow

Pippi Pończoszanka wobec literackich konstruktów dziewczyńskości

Pippi Pończoszanka, powołana do życia przez szwedzką pisarkę Astrid Lindgren, jest jedną z najbardziej rozpoznawalnych dziewczęcych figur w literaturze dla dzieci. Buntownicza i nieposłuszna – najsilniejsza dziewczynka na świecie stała się w ciągu dwudziestego stulecia ikoną feminizmu. W kategoriach symbolu walki z patriarchatem interpretowały ją między innymi Eva Söderberg oraz współtwórczyni feministycznego kanonu literackiego Ebba Witt Bratström.

W moim wystąpieniu chciałabym poddać analizie literackie korzenie Pippi, pokazać dziedzictwo dziewczyńskości, z którym poprzez konstrukcję tej postaci polemizuje Lindgren. Przy pomocy narzędzi wypracowanych między innymi na gruncie literaturoznawczego subpola girlhood studies zamierzam pokazać bezpośrednie i pośrednie gesty demaskacyjne wobec klasycznych ikon literackich dziewczynek: Alicji Lewisa Carrolla oraz Ani Shirley LM Montgomery. Pragnę również zastanowić się, w jakim stopniu ta literacka demaskacja dotyczy samej autorki. Czy rozbijając normatywne ograniczenia, których rozbić nie mogły Alicja oraz Ania (jedna z najważniejszych bohaterek literackiej biografii Astrid Lindgren), Pippi nie stanowi swoistego autokomentarza, literackiej nagocjacji autorki z własnym życiorysem?

Powyższe rozważania przedstawię w kontekście dociekań badaczek girlhood studies na gruncie literaturoznawstwa wywodzących się z dwóch istotnych dla tej dziedziny dyskursów: amerykańskiego (Michelle Abate, Tomboys: A Literary and Cultural History, 2008 i inne) oraz skandynawskiego (Mia Österlund et al., Flicktion: perspektiv på flickan i fiktionen, 2013 i inne).

ABSTRAKTY

Panel III
Reprezentacje dziewczynek i dziewczyńskości w literaturze

Anna Pigoń

„Od Pamiątki po dobrej matce" do „Zmierzchu". Powieść dla dziewcząt jako literacka reprezentacja dziewczyńskości

Tradycja polskiej powieści dla dziewcząt sięga początku XIX wieku i dzieła Klementyny Tańskiej-Hoffmanowej zatytułowanego Pamiątka po dobrej matce. W kolejnych latach gatunek ten podlegał licznym modyfikacjom, silnie uzależnionym od przemian społecznych, w tym związanych z pozycją dziewcząt oraz kobiet. Choć powieści dla dziewcząt w poszczególnych epokach różnią się od siebie pod względem fabuły, narracji i recepcji – współcześnie zaś zauważamy wyraźną egalitaryzację gatunku i zmianę pewnych jego funkcji – to można wskazać wspólne cechy charakterystyczne dla tej grupy literatury. Choć gatunek wchodzi w dialog z powieściami romansowymi, uzależniony jest od przemian literatury kobiecej, sytuuje się w opozycji wobec przygodowych utworów pierwotnie kierowanych dla chłopców – jednocześnie jest jedyną kompletną reprezentacją dziewczyńskości w kulturze, o czym świadczy jego nazwa i idące za nią wyraźne wskazanie projektowanej grupy docelowej.

W wystąpieniu zostanie zarysowana historia przemian, jakim ulegała powieść dla dziewcząt na przestrzeni dwustu lat, wskazane pełnione przez nią funkcje – zarówno zorientowane dydaktycznie, jak społecznie – wreszcie scharakteryzowana rola gatunku w rozwoju kategorii dziewczyńskości. Warto bowiem określić, na ile poszczególne utwory stanowiły odbicie przemian społecznych układów, na ile zaś same miały na nie wpływ, przyczyniając się np. do rosnącej w okresie międzywojnia emancypacji.

Wreszcie pochylić się należy nad współczesnym usytuowaniem powieści dla dziewcząt. Czy w dobie egalitaryzacji i zacierania granic pomiędzy grupami docelowymi zasadne jest jeszcze mówienie o powieści dla dziewcząt, czy należy mówić wyłącznie o Young Adult, a może sięgnąć po jeszcze inne kategorie?

ABSTRAKTY

Panel III
Reprezentacje dziewczynek i dziewczyńskości w literaturze

Weronika Kostecka

Kulturowe konstrukty dziewcząt we współczesnej fantastyce młodzieżowej wobec zjawisk postfeminizmu

Wyraźna w kulturze popularnej moda na – jak nieraz jest to określane w publicystyce – postaci silnych dziewcząt i kobiet umacnia się od co najmniej trzech dekad. Tak zwane aktywne bohaterki masowo pojawiają się m.in. w fantastyce – tak literackiej, jak filmowej – różnego typu: buntowniczki przeciwko reżimom totalitarnym w dystopijnych państwach, niepokorne protagonistki retellingów baśni, intrygujące heroiny romansów paranormalnych, wojowniczki, które ratują świat, władczynie fantastycznych uniwersów, dziewczyny odkrywające w sobie potrzebę emancypacji i siłę do działania.

Obecność silnej bohaterki – wykreowanej zgodnie z ideą czy wręcz ideologią girl power – w tekście kultury może stanowić pokusę, by określić go jako feministyczny. Uważna analiza danej opowieści niejednokrotnie jednak mogłaby postawić taką etykietę pod znakiem zapytania. Szeroko pojęta fantastyka jest bardzo częstym wyborem czytelniczym młodych Polaków i Polek, czego dowodzą m.in. ponawiane co kilka lat badania czytelnictwa młodzieży. Można pokusić się o tezę, że to właśnie fantastyka odgrywa ważną rolę w transmisji wzorców kulturowych, w tym także genderowych modeli dziewczyńskości. Zakładam więc, że równie istotne jest badanie fantastycznych konstruktów dziewcząt oraz identyfikacja feministycznych i postfeministycznych komponentów opowieści, w których konstrukty te występują.

Celem referatu będzie zatem:
- objaśnienie złożonego zjawiska postfeminizmu rozumianego jako feminizm fałszywy (Graff, 2003; Kinser, 2004; McRobbie, 2007; Adriaens, Van Bauwel, 2014; Sieracka, 2015);
- przybliżenie perspektywy postfeministycznej jako metody badań literatury popularnej, ściślej – fantastyki młodzieżowej;
- umiejscowienie literackich aspektów zjawiska girl power w kontekście feminizmu i postfeminizmu;
- zainicjowanie dyskusji nad postfeministycznym wymiarem fantastyki młodzieżowej, wydawanej począwszy od lat 90. ubiegłego wieku (kiedy to w anglosaskiej literaturze przedmiotu zaczęto pisać o zjawisku postfeminizmu i używać tego pojęcia w odniesieniu do kultury popularnej), z naciskiem na ostatnią dekadę.

Wezmę pod uwagę literaturę wydawaną w Polsce, a więc rodzimą i przekładową, autorstwa m.in. Leigh Bardugo, Soman Chainani, Christelle Dabos, Laury Gallego, Pauliny Hendel, Marissy Meyer i Marcina Szczygielskiego. Kontekstowo uwzględnię także popularne filmy i seriale z obszaru fantastyki, które miały swoją premierę w ostatnich kilkunastu latach.

ABSTRAKTY

Panel III
Reprezentacje dziewczynek i dziewczyńskości w literaturze

Agnieszka Kocznur

Tęczowa zmiana: dziewczyńskie coming outy w polskich powieściach YA

W swoim wystąpieniu zamierzam zarysować pole polskich powieści young adult ze szczególnym uwzględnieniem powieści z bohaterkami LGBTQ+. Nieheteronormatywne kobiety i dziewczęta są często niewidzialne, a w polskiej prozie – zarówno tej młodzieżowej, jak i bezprzymiotnikowej – do niedawna nie pojawiały się niemal w ogóle. Nieheteronormatywna dziewczyńskość jest nie tylko nieobecna, lecz również trywializowana: w powieściach, w których pojawia się uczucie i/lub seks między dziewczętami, choćby opisane wprost, nie były one w ogóle interpretowane w kategoriach nieheteronormatywności. Jednym z przykładów może być biseksualna bohaterka z powieści Panna Nikt Tomasza Tryzny, Ewa. Zamierzam również odnieść się do najnowszych powieści, m.in. Fluff Natalii Osińskiej i Rado boy Doroty Jaworskiej.

ABSTRAKTY

Panel IV
Dziewczyny w PRL

Sylwia Borowska

Obraz dziewczyńskości w Dziennikach Agnieszki Osieckiej

Agnieszka Osiecka zaczęła pisanie ‚Dzienników jako dziewięcioletnia dziewczynka za namową swojej ciotki, Barbary Sikorskiej. Przyjęła pseudonim Barbara Ostoja od imienia ciotki i pseudonimu ojca. Pisała do śmierci w 1997 r. W wydanych przez Prószyńskiego Dziennikach z lat 1945-1958 widać mnóstwo tematów do analizy.

W swoim wystąpieniu chcę przedstawić obraz dzieciństwa i okresu dojrzewania opisany we wspomnieniach przyszłej poetki. Agnieszka Osiecka jest dość osobną postacią na tle swojego pokolenia – nauczyła się czytać od najmłodszych lat, jeszcze przed rozpoczęciem formalnej edukacji szkolnej, uczyła się pięciu języków nowożytnych, klasy szkoły powszechnej zrealizowała znacznie szybciej od jej rówieśniczek i rówieśników. Uczęszczała do warszawskiego liceum im. Marii Curie-Skłodowskiej, należała do środowiska tzw. Panienek z Saskiej Kępy. Zdała maturę w wieku 16 lat i rozpoczęła studia na Wydziale Dziennikarstwa Uniwersytetu Warszawskiego.

Uważam, że analiza z zastosowaniem metodologii z zakresu girlhood studies jest tym bardziej ciekawa w jej przypadku, bowiem postać ta wymyka się jasnym i sprecyzowanym definicjom.

W Dziennikach można prześledzić czas jej dzieciństwa na Saskiej Kępie, relacje z rodzicami, koleżankami i kolegami ze szkoły, znajomymi z sekcji pływackiej Centralnego Wojskowego Klubu Sportowego. Dodatkowo rysuje się nam portret pewnego pokolenia – inteligentek i inteligentów wychowywanych, nabierających świadomości społeczno-politycznej już po wojnie. W literaturze przedmiotu określa się te osoby jako „pokolenie wieku atomowego".

W referacie przedstawię obraz dojrzewania zarówno Agnieszki Osieckiej, jak i koleżanek z jej najbliższego otoczenia szkolnego i uniwersyteckiego – pokażę co je interesowało, z jakimi problemami się zmagały, jak kształtowały własne narracje w pamiętnikach, które pisały (wymieniały się zeszytami, a potem dyskutowały m.in. o swoim stylu literackim), o czym rozmawiały na co dzień i czy tworzyły wzajemną sieć wsparcia. Z tekstu wyłania się również przedstawienie ich dojrzewania politycznego, konfrontacji z wydarzeniami politycznymi lat 1945-1958 i reakcji na te wydarzenia. Podczas analizy tekstu można zbadać, na ile Agnieszka Osiecka w ogóle czuła się dziewczyną, na ile świadomie bądź nieświadomie dokonywała performowania płci w kontaktach ze swoim środowiskiem rodzinnym i koleżeńskim.

Na konferencji pokażę także, jak dzięki narracji wspomnieniowej Agnieszka Osiecka i dziewczyny z bliskiego kręgu jej znajomych budowały własną tożsamość i dzięki pisaniu wyrażały siebie. Dzienniki stały się dla nich platformą komunikacji ze światem zewnętrznym.

ABSTRAKTY

Panel IV
Dziewczyny w PRL

Agata Ignaciuk, Natalia Jarska

Między Kościołem a partią? Seksualność dziewcząt w PRL w narracjach osobistych (1950-1990)

Tematem referatu są wiedza i praktyki seksualne dziewcząt i młodych kobiet w okresie PRL, które analizujemy na podstawie narracji osobistych i przedstawiamy w kontekście dominujących dyskursów dotyczących seksualności: dyskursu Kościoła katolickiego i świeckiego dyskursu eksperckiego wspieranego przez państwo. Chociaż dyskursy kościelne i eksperckie różniły się znacznie w podejściu do seksualności (np. seksu przedmałżeńskiego i antykoncepcji), oba kładły nacisk na zagrożenia związane z seksualnością dziewcząt. Na podstawie analizy dwóch typów źródeł osobistych: pamiętników konkursowych z lat sześćdziesiątych i siedemdziesiątych oraz pogłębionych wywiadów na temat seksualności i planowania rodziny zrealizowanych współcześnie, pokazujemy, że pomimo dominujących dyskursów nieprzychylnych rozwojowi seksualności dziewcząt i młodych kobiet, w okresie PRL nastąpiła znacząca ewolucja kulturowa w podejściu do tej seksualności. Najważniejsze wymiary tej zmiany to ekspertyzacja wiedzy o seksualności i stopniowa dewaluacja „dziewictwa". Wiedza o seksualności stała się składnikiem nowoczesnej tożsamości zarówno chłopców, jak i dziewcząt, choć proces edukacji seksualnej pozostał silnie upłciowiony. Potępienie seksualności przedmałżeńskiej dziewcząt, połączone z oczekiwaniem „dziewictwa" od kobiet przez przyszłych mężów, silnie obecne w dyskursach i praktyce seksualnej par w latach 50. i 60., w ciągu jednego pokolenia znacznie straciło na znaczeniu. Zmianę stosunku do seksualności dziewcząt można interpretować w kontekście szerszych procesów modernizacyjnych, takich jak upowszechnienie edukacji i wzrost znaczenia wiedzy eksperckiej.

ABSTRAKTY

Panel IV
Dziewczyny w PRL

Katarzyna Stańczak-Wiślicz

Dorastanie dziewcząt w socjalistycznej Polsce (1945-1989). Dyskursy eksperckie, codzienne praktyki, rodzina i państwo

W ramach badań nad historią społeczną lat 1945-1989 w Polsce pojawiły się studia nad młodzieżą i kulturą młodzieżową. Ciągle brakuje natomiast badań mieszczących się w zakresie girlhood studies.

Celem proponowanego wystąpienia jest przyjrzenie się zarówno dyskursom, jak i codziennym praktykom dotyczącym kobiecego doświadczenia dorastania w Polsce w okresie 1945-1989. Wystąpienie będzie się opierać się analizie różnego rodzaju źródeł: dzienników osobistych, listów do redakcji czasopism i gazet oraz pism ekspertów (pedagogicznych, psychologicznych i medycznych).

W swoich badaniach zamierzam przyjrzeć się temu, jak dziewczęcość/dziewczyńskość była praktykowana przez dorastające kobiety w powojennej Polsce. Chciałabym się skupić na procesie dostosowywania się do obowiązujących modeli dziewczęcości, adaptacji i naśladownictwa. Interesuje mnie zatem warstwa „codziennej kreatywności", której celem była nie tyle oryginalność, ile naśladownictwo, próba wpisania się we wzorzec. Dotyczyła ona zarówno sfery materialnej i stylu życia, jak i emocjonalności oraz poczucia tożsamości.

Ponieważ dziewczęcość/dziewczyńskość, podobnie jak kobiecość, „polegała na widzeniu i byciu widzianym", interesować mnie będą reżimy ciała, moda i kultura urody. Obok tego przedmiotem moich badań będą próby określenia własnej dziewczyńskiej tożsamości w kontekście dyskursów eksperckich (pedagogicznych, psychologicznych i seksuologicznych) oraz w kontekście nowoczesnej kultury młodzieżowej.

Interesować mnie będzie proces emancypacji dziewcząt w obrębie rodziny w kontekście zmieniających się wzorców dziewczęcości: od stalinowskiej aktywistki do nowoczesnej dziewczyny, która była dynamicznym modelem rozwijanym od końca lat 50. Jako punkt odniesienia posłużą procesy historyczne, takie jak powojenny awans edukacyjny, rozwój globalnej kultury młodzieżowej, a także polityka państwa socjalistycznego i warunki centralnie planowanej gospodarki. Zamierzam przyjrzeć się temu, w jaki sposób dyskursy eksperckie, na które wpływ miał komunistyczny projekt modernizacji i popularna kultura młodzieżowa, podważały tradycyjny związek dziewcząt z przestrzenią domową i jak proces ich emancypacji w rodzinie opisywany był w kategoriach konfliktu pokoleniowego. W ten sposób wystąpienie ma przyczynić się do lepszego zrozumienia genderowego wymiaru tzw. konfliktu pokoleniowego opisywanego w polskich mediach od początku lat 60. XX wieku.

Moje wystąpienie ma być zapowiedzią badań nad historią dziewczyn w Polsce w okresie 1945-1989.

ABSTRAKTY

Panel V
O dziewczynach z różnych perspektyw

Marcin Wilk

Dziewczęta w badaniach historycznych. Przykład międzywojennego Tarnowa

Celem mojego wystąpienia będzie wprowadzenie w problematykę badań historycznych nad społecznością dziewcząt oraz kultur dziewczyńskich. Punkt wyjścia moich rozważań stanowić będą doświadczenia badawcze z krajów anglosaskich, pokazujące, jak możliwa jest interpretacja historyczna dziewcząt początku XX wieku. Kultura zachodnia obserwuje w tamtym czasie wzrost znaczenia młodzieży jako odrębnej grupy społecznej i kulturowej. Osobny kontekst stanowią procesy modernizacji i – ważne w przypadku kobiet i dziewcząt – procesy emancypacyjne. Zmiana ról społecznych w obrębie płci, a także rozwój kultury masowej i konsumpcyjnej, sprawiają, że do głosu dochodzą indywidualne potrzeby dziewcząt, a tradycyjny model cyklu życia coraz częściej zastępowany jest modelami alternatywnymi. Poszerzają się w związku z tym możliwości realizacji na polu aspiracji zawodowych czy funkcjonowania poza modelem tradycyjnej rodziny.

W referacie jako przykład doświadczeń badawczych na gruncie historiografii polskiej zaprezentuję rozważania o wyzwaniach metodologicznych i źródłowych w badaniach nad dziewczętami międzywojennego Tarnowa. W tej części wystąpienia skupię się na problematyce definiowania dziewcząt jako zróżnicowanej społecznie i kulturowo grupy, zajmę się kwestią struktury społecznej i jej przemian, a także wpływu kultury masowej (zwłaszcza kina) na metamorfozy społeczności dziewcząt. W badaniach wykorzystałem różnorodne źródła – zarówno dane statystyczne, prasę, sprawozdania szkolne, jak i materiały o charakterze osobistym (egodokumenty).

Referat stanowić będzie swoisty raport z badań już prowadzonych przeze mnie w ramach realizacji grantu NCN (Preludium) oraz przygotowanej rozprawy doktorskiej w IH PAN.

ABSTRAKTY

Panel V
O dziewczynach z różnych perspektyw

Katarzyna Sękowska-Kozłowska

Dziewczęta jako vulnerable group w świetle międzynarodowych standardów ochrony praw człowieka

Od blisko dwóch dekad możemy zaobserwować wzrost znaczenia pojęcia vulnerability w praktyce międzynarodowych organów ochrony praw człowieka, takich jak organy traktatowe ONZ lub Europejski Trybunał Praw Człowieka. Vulnerability, czyli szczególna „wrażliwość", podatność na naruszenia, wiązana jest z kruchością psychofizyczną jednostki, bądź jej sytuacją społeczną wynikającą przede wszystkim z wieloletniej dyskryminacji systemowej. W tym ujęciu dziewczęta można uznać za grupę podwójnie „wrażliwą" z uwagi na kruchość i ograniczoną autonomię, której doświadczają jako dzieci oraz dyskryminację systemową będącą ich udziałem jako kobiet in spe. Celem wystąpienia będzie ogólna analiza, czy i w jakich obszarach międzynarodowe organy ochrony praw człowieka postrzegają dziewczęta jako grupę wrażliwą, jakie obowiązki wynikają w związku z tym dla państw, a także refleksja nad przyszłymi kierunkami badań w tej materii.

ABSTRAKTY

Panel V
O dziewczynach z różnych perspektyw

Katarzyna Ważyńska-Finck

Dziewczynki i dziewczyny w dorobku Komitetu Praw Dziecka Narodów Zjednoczonych: ważny punkt odniesienia czy niekoniecznie?

Artykuł 2 Konwencji Praw Dziecka Narodów Zjednoczonych (dalej „Konwencja") zakazuje dyskryminacji ze względu na płeć, rasę, język, religię, poglądy polityczne, status majątkowy czy niepełnosprawność. Jednocześnie integralnym elementem Konwencji jest różnicowanie sytuacji prawnej dzieci (w tym dziewczynek) ze względu na wiek i stopień dojrzałości / rozeznanie / posiadane kompetencje. Na przykład opinia dziecka w sprawie, która dotyczy go bezpośrednio, powinna być tym ważniejsza dla organów państwowych, im jest ono starsze i bardziej dojrzałe (por. art. 12).

Komitet Praw Dziecka, ekspercki organ zajmujący się interpretacją Konwencji i monitorowaniem jej przestrzegania (dalej „Komitet"), nadał zakazowi dyskryminacji szczególny status: jednej z czterech zasad ogólnych, która powinna być brana pod uwagę przy stosowaniu całej Konwencji. Zasada równości płci zajmuje ważne miejsce w dorobku Komitetu, który często wspomina o dziewczynkach/dziewczynach w swoich dokumentach, przede wszystkim w kontekście praw i zdrowia seksualnego i reprodukcyjnego, ochrony przed przemocą czy dostępu do edukacji. Dziewczynki i dziewczyny bywają przez Komitet definiowane jako „bezbronne" czy też „podatne na zagrożenia" (vulnerable). Jednocześnie, Komitet nigdy nie przedstawił bardziej pogłębionego rozumienia zasady równego traktowania. Zazwyczaj napomina państwa, by dziewczynki były traktowane tak samo jak chłopcy, choć wspomina też o ich szczególnych problemach i potrzebach.

Poza tym Komitetowi raczej obca wydaje się perspektywa intersekcjonalna w odniesieniu do dyskryminacji jednocześnie ze względu na płeć i wiek. Tymczasem, odmowa podmiotowości i prawa do decydowania o sobie może mieć szczególne konsekwencje dla dziewczyn i dziewczynek. W jednym z Komentarzy Ogólnych Komitet przyznał, że dyskryminacja zwiększa „bezbronność" (czy też „podatność na zagrożenia"). Jest też świadomy, że dyskryminacja i bezbronność mogą mieć negatywny wpływ na zdolność do dokonywania autonomicznych wyborów, np. w kontekście medycznym. Niemniej jednak, Komitet nie pogłębił w żaden sposób refleksji na temat związków między dyskryminacją ze względu na płeć, „bezbronnością" i autonomią.

W mojej prezentacji, na podstawie analizy dorobku Komitetu (Komentarzy Ogólnych i wybranych Uwag Końcowych), przedstawię, jak Komitet postrzega dziewczynki i dziewczyny, w jaki sposób o nich mówi, oraz co z tego wynika, zarówno dla państw, jak i dla dziewczynek i dziewczyn. Ta analiza pozwoli ustalić, jakie są silne i słabe strony w dorobku Komitetu i na ile jest on przydatny w działaniach na rzecz ochrony i emancypacji dziewczynek i dziewczyn.

ABSTRAKTY

Panel V
O dziewczynach z różnych perspektyw

Klaudia Chalczyńska-Cieślak

Obraz dziewczynek i dziewczyn w wybranych podręcznikach do języka polskiego jako obcego dla dzieci i młodzieży

Na naukę języka polskiego jako obcego decyduje się coraz większa liczba osób. Każdego roku wydawane są nowe propozycje podręcznikowe skierowane do adeptów mowy polskiej. Możemy znaleźć wśród nich zarówno książki przeznaczone dla osób dorosłych, jak i takie skierowane do dzieci i młodzieży.

Bardzo często podręczniki są podstawowym źródłem kontaktu z polszczyzną, przez co stają się one oknem na poznawany świat – w tym przypadku na język polski i polskie społeczeństwo. Materiał językowy zgromadzony w tego typu publikacjach pozwala przyswajać nie tylko język, lecz także wzorzec kulturowy (prawdziwy lub nie). Badania nad językowym obrazem w podręcznikach do języka polskiego jako obcego nie są novum, jednak dotychczas nie dotyczyły one obrazu dziewczynki/dziewczyny. Warto zatem przyjrzeć się sposobom kreowania dziewczynek i dziewczyn w publikacjach skierowanych do dzieci i młodzieży uczących się języka polskiego jako obcego.

Źródłem materiału będą wybrane podręczniki do języka polskiego jako obcego dla dzieci i młodzieży (m.in. Polski krok po kroku – junior; Bawimy się w polski, Raz, dwa, trzy i po polsku mówisz ty). Głównym pytaniem, na które zamierzam odpowiedzieć, jest to, w jaki sposób kreowane są postaci dziewczynek i dziewczyn w wybranych podręcznikach – czym się charakteryzują, jak wyglądają, czym się interesują i jakie aktywności podejmują. W pierwszej fazie badań dokonam selekcji materiału – z wszystkich dostępnych tekstów w wybranych publikacjach (w tym z pojedynczych zdań będących przykładami w ćwiczeniach) wybiorę te dotyczące dziewczynek i dziewczyn, a następnie przeanalizuję je pod kątem interesujących mnie cech, aktywności i zainteresowań. Tak przeprowadzona analiza pozwoli przedstawić obraz dziewczynek i dziewczyn w podręcznikach do języka polskiego jako obcego.

ABSTRAKTY

Panel V
O dziewczynach z różnych perspektyw

Paweł Walczak

Czy filozofia jest dziewczyną? Dziewczęce bohaterki fabularyzowanych książek o filozofii

W wielu fabularyzowanych książkach o filozofii, przeznaczonych zarówno dla młodego, jak i dorosłego czytelnika, główna postać, która przyjmuje postawę i rolę poszukiwacza mądrości, zadającego pytania, poznającego świat filozofii, jest często reprezentowana jako dziewczynka. W wystąpieniu przyjrzę się małym bohaterkom takich książek jak Świat Zofii J. Gaardera, Marysiu, jak myślisz M. Gretkowskiej, Prawda według Niny i Szczęście według Niny O. Brenifier czy Pippi i Sokrates J. Gaarea.

W potocznym nastawieniu filozofia postrzegana jest często jako wiedza wymagająca, wręcz ezoteryczna, niedostępna umysłom pozbawionym odpowiednich kompetencji, trudna do zrozumienia i przekazania w przystępny sposób. Dlatego też wydawałoby się, że w fabularyzowanych opowieściach o filozofii odpowiednim rozmówcą dla pełniącego rolę mędrca-przewodnika (najczęściej będzie to dorosły mężczyzna) będzie inny dorosły. Tymczasem od wieków filozofowie widzieli właśnie w dziecku wzór filozoficznej postawy wobec świata, widząc w dzieciństwie potencjał nieograniczonej doświadczeniem, nawykiem czy konwenansem wyobraźni i myśli, zaciekawienia światem, spontanicznego zapytywania. Dlatego też to dziecko pojawia się często jako symbol dociekania filozoficznego. Autorzy owych fabularyzowanych opowieści o filozofii, upostaciowując filozofujące dziecko, wydają się częściej kreować postać dziewczynki. Analiza dziewczęcych postaci w książkach o filozofii prowadzi do kilku pytań: dlaczego częściej w roli odkrywcy filozofii występują dziewczynki, a nie chłopcy? Czy i ewentualnie co mówi nam to o filozofii? Czy i ewentualnie co mówi nam to o naszym obrazie dziewczyńskości?

.

ABSTRAKTY

Panel V
O dziewczynach z różnych perspektyw

Mariola Bieńko

Dziewczyny w świecie zabiegów medycyny estetycznej

Dziewczęce ciało jest produktem czy wręcz fetyszem kultury popularnej i jako jeden z głównych jej tematów zostaje sprowadzony do poziomu przedmiotu konsumpcji jako specyficzny, a zarazem obowiązujący element stylu życia, który wymaga wykreowania. Pole teoretyczne konstruktywizmu społecznego podkreśla performatywny charakter prywatnych i publicznych skryptów przestrzeni ciała. Cyfrowe kultury samokontroli neoliberalizmu oferują kosmetyczną technologię płci, aby wytworzyć nadzór nad „pięknym ciałem". Rosnąca popularność medycyny estetycznej jest konsekwencją konsumenckiej logiki późnego kapitalizmu i obrazu sfragmentaryzowanej i uprzedmiotowionej kobiecości w późnej nowoczesności. Ciało poddane jest zewnętrznemu, dyscyplinującemu oraz normalizującemu spojrzeniu instytucji i ideologii. Dotyczy to coraz młodszych dziewczynek, które poddane są presji sprostania nieosiągalnego modelu wyidealizowanego piękna. Współczesna dziewczyna mówi ciałem i poprzez ciało, jej tożsamość sprowadzona zostaje do autoprezentacji; projektując swoją cielesność, projektuje siebie. Prezentacja oraz recepcja ciała zdominowana jest przez perspektywę estetyzującą. Koncentracja na estetyce ciała oraz na jego dobrej kondycji jest podstawowym dyskursem tożsamości, przedstawianym w wielu różnych kontekstach komercyjnych. Dziewczyny pozostają „ciałami posłusznymi", uległymi wobec reżimu konsumpcjonizmu (Bordo 1993). W postfeministycznej kulturze cyfrowej obraz młodego ciała jest wykorzystywany w strategiach marketingowych, a także w tworzeniu własnej marki. W przypadku dziewczyn autobranding, jako przejaw przedsiębiorczej podmiotowości, nie polega jedynie na autoprezentacji, ale jest elementem procesu oceny i wartościowania cielesności (Banet-Weiser 2012). Młode ciało jest strategicznym zasobem, w który należy inwestować w celu rozwijania ambicji i udowadniania osiągnięć. Dziewczyny mobilizowane są do samokontroli, dyscypliny i transformacji w coraz bardziej krytyczny i spsychologizowany sposób (Gill 2017). Internalizacja zarówno ogromnego znaczenia tego, jak się „wygląda", jak i ideałów piękna prowadzi do samouprzedmiotowienia, które jest elementem obsesji piękna.

Główną osią wystąpienia jest refleksja nad tym, czy medycyna estetyczna daje dziewczynom wolność wyboru swojego wizerunku, czy też utrzymuje je w stanie uległości wobec „kaprysu" hegemonicznego ideału. Podczas gdy niektórzy badacze określają dziewczyny, które angażują się w pogoń za pięknem, jako pasywne lub kontrolowane, inni opisują je jako z natury postępowe, aktywne i upodmiotowione. Operacje plastyczne mogą być postrzegane jako sposób na przeciwstawienie się patriarchalnej ideologii, według której dziewczyny powinny akceptować swój naturalny wygląd. Kosmetycznie zmienione ciało jest aktywnie sprzeczne z tym patriarchalnym punktem widzenia (Balsamo 1996).

Podstawą wystąpienia jest analiza wyników dwóch projektów badawczych: 1) wywiadów fokusowych z warszawskimi studentkami, 2) pogłębionych indywidualnych wywiadów z lekarzami medycyny estetycznej. Wypowiedzi młodych kobiet w wieku 19 lat oraz przedstawicieli sfery eksperckiej na temat estetycznych reżimów cielesnych pozwolą na pogłębienie wiedzy na temat ryzyka inwazyjnych praktyk cielesnych oraz „tworzenia nowych dziewczęcych ciał" w kulturze rywalizacji, samorealizacji, samospełnienia. Przedstawione wyniki pokazują, że mechanizmy dyscyplinowania dziewczęcego ciała opierające się kiedyś w głównej mierze na wartościach etycznych i zdrowotnych, czerpią dzisiaj z filozofii wolnego rynku i jego nierealistycznych standardów piękna, pornoestetyki.

ABSTRAKTY

Panel VI
Kulturowe i społeczne aspekty zdrowia dziewczyn

Maria Reimann

Zwyczajne, grzeczne, niepełnosprawne, wyjątkowe – jakie są dziewczynki z zespołem Turnera?

Zespół Turnera (ZT) to kondycja genetyczna, która występuje wyłącznie wśród kobiet. Ma wiele objawów między innymi niski wzrost, niepłodność lub bezpłodność, zespół wad wrodzonych w obrębie powłok ciała i wady niektórych narządów wewnętrznych. U konkretnej osoby występuje zwykle tylko część objawów. Jedna na dwa, dwa i pół tysiąca dziewczynek rodzi się z ZT. Zdaniem części lekarzy ZT nie należy nazywać chorobą, ponieważ pewne jego objawy (jak na przykład mocne włosy czy łatwość w uczeniu się języków obcych) nie są objawami żadnej choroby, dlatego należy mówić o kondycji genetycznej. Wśród kobiet z ZT są zarówno takie, które twierdzą, że nie czują się chore, jak i takie, które walczą o uznanie ZT za niepełnosprawność. W moim wystąpieniu przyglądać się będę temu, co to znaczy „być dziewczynką z zespołem Turnera" – czy jest się zdrową, czy chorą? Zwyczajną, a może niezwykłą dziewczynką? Czy jest się grzeczniejszą niż inne dzieci? Słabszą, silniejszą? Mniej dziewczynką niż inne dziewczynki? Będę się też zastanawiać, kto i w jaki sposób kształtuje te przekonania. Co o ZT mówią dziewczynkom rodzice i lekarze, a co próbują przed nimi ukryć.

Podstawą mojego wystąpienia będą badania, które w latach 2015-2018 prowadziłam razem z grupą badaczek związanych z Interdyscyplinarnym Zespołem Badań nad Dzieciństwem. Przeprowadziłyśmy kilkadziesiąt wywiadów z dziewczynkami, nastolatkami i kobietami z ZT, z ich rodzinami i lekarzami. Trzykrotnie uczestniczyłyśmy w organizowanych przez stowarzyszenie pacjenckie koloniach dla dziewcząt z ZT i to głównie na obserwacjach z tych kolonii, rozmowach z ich uczestniczkami i organizatorkami, a także na wspomnienia byłych uczestniczek oparte będzie moje wystąpienie.

Pokażę, że życie z ZT jest nieustannym nawigowaniem między tym, co „zwyczajne", i tym, co „wyjątkowe". Dziewczynki z ZT od wczesnego wieku zmagają się z kategorią inności – choćby dlatego, że codziennie muszą brać zastrzyki, ale też dlatego, że bywają niższe od rówieśniczek, albo na coś chorują (u dzieci z ZT częstsze są np. choroby układu krążenia i serca). Dziewczynki i nastolatki z ZT bywają też przez dorosłych infantylizowane, uważane za „wieczne dzieci", przypisuje im się cechy takie jak grzeczność czy bierność. Bywa, że z nadmiaru troski dorośli zabraniają im rzeczy, z którymi mogłyby sobie poradzić. W relacjach moich rozmówczyń (zarówno nastolatek, jak i kobiet wspominających swoją nastoletniość) powraca kwestia normalności i inności. Czy dziewczyna z ZT jest „normalną dziewczyną", czy „Turnerką"? Konieczność szukania odpowiedzi na te pytania sprawia, że w byciu „dziewczynką z zespołem Turnera" nie ma nic oczywistego.

ABSTRAKTY

Panel VI
Kulturowe i społeczne aspekty zdrowia dziewczyn

Anna Róża Hoss

Reprezentacje dziewcząt-pacjentek w medialnych dyskursach kryzysu psychiatrii dziecięcej. O „typowo dziewczęcych problemach" i tym, czy można nie być ofiarą

Zaburzenia psychiczne są tematem bardzo chętnie podejmowanym za pomocą środków masowego przekazu. Pojawiają się zarówno w komunikatach o charakterze czysto informacyjnym (na przykład programy newsowe), jak i w obrazach fikcyjnych (jak filmy fabularne). Liczni badacze (np. Coverdale, et. al., 2002; Beachum, 2010; Sartorius, et. al. 2010; Wahl, 2018) wskazują na utrwaloną, międzynarodową tendencję do łączenia w przekazach medialnych zagadnień z zakresu psychiatrii z narracjami dotyczącymi przestępstw i przemocy. Nie inaczej było w przypadku tak zwanego „kryzysu polskiej psychiatrii dzieci i młodzieży", który kilka lat temu stał się tematem intensywnie eksploatowanym w polskich mediach. W niniejszym wystąpieniu zostaną ukazane wyniki badania jakościowego o charakterze analizy dyskursu ww. fenomenu, a konkretnie wnioski dotyczące reprezentacji dziewczynek jako pacjentek, i skomplikowanego związku tych obrazów i narracji z kategoriami takimi jak przemoc i rola ofiary. Dziecko jako pacjent psychiatryczny jest podmiotem relacji zwanej trójstronną, pacjentem zbiorowym lub trójkątem porozumienia (Solecka, 2007; Jankowska, 2012; Antoszewska, 2019), ponieważ w jego interakcji z lekarzem uczestniczą także rodzice lub opiekunowie. Zaprezentowany zostanie case study dotyczący wyjątkowo popularnej na tle reszty dyskursu narracji o przypadku prawdopodobnej przemocy seksualnej w szpitalu Gdańsk- Srebrzysko. Szczególna uwaga poświęcona zostanie kwestii prywatności podmiotu opowiadanego, jego reprezentacji przez matkę, sposobom konstrukcji historii i potencjalnym społecznym i indywidualnym konsekwencjom zjawiska. Oprócz kwestii odpowiedzialności dziennikarskiej, ukazane zostaną również przykłady głosów samych pacjentek. Postawione zostanie pytanie o możliwość zmiany praktyk dyskursywnych, a w tym i o nieuchronność roli dyskursów publicznych na temat zdrowia psychicznego jako płaszczyzny utrwalającej stereotypy, także płciowe. Podjęta zostanie również kwestia stereotypowych przedstawień zaburzeń psychicznych, a konkretnie narracyjnej tendencji do uruchamiania postaci dziewczęcych w kontekście specyficznego zestawu zaburzeń.

Narracje o dzieciach i młodzieży doświadczających zaburzeń psychicznych w domyśle odnosiły się do grupy mieszanej, nie poruszając wprost kwestii trudności charakterystycznych dla danej płci. Podsumowując wszystkie przytaczane anegdotyczne historie o konkretnych przypadkach, można jednak zauważyć, że pewne problemy częściej pojawiały się w kontekście chłopców, a inne – dziewcząt. Dziewczynki występowały częściej w historiach dotyczących nadużywania leków, zaburzeń odżywiania się, zachowań autoagresywnych, przemocy seksualnej i innych rodzajów nadużyć ze strony osób dorosłych. Chłopcy pojawiali się częściej w kontekście uzależnień, depresji, jako osoby ze spektrum autyzmu oraz w kontekście zaburzeń zachowania, zwłaszcza agresji w stosunku do otoczenia. Wyraźnie wyróżniała się narracja o grupie pacjentów wykazujących zachowania agresywne i autoagresywne. Często w tej roli występowali pacjenci z ASD, zwykle mężczyźni i chłopcy: przedstawiano ich jako generujących chaos, konflikty, problemy, zakłócających nie tylko pracę lekarzy i bezpieczeństwo oddziału, ale również komfort pacjentów o innych trudnościach. W tym kontekście wprowadzony zostanie wątek radykalnego przełomu w zakresie diagnozy autyzmu u dziewczynek, a zatem i związku stereotypów płciowych i praktyk socjalizacji specyficznych dla płci kulturowej z praktyką prowadzenia badań naukowych z zakresu psychologii. Jak obecnie wiadomo, w populacji dziewczynek i kobiet diagnoza autyzmu była dotychczas ekstremalnie nieproporcjonalna w stosunku do faktycznej występowalności, za co w znacznej mierze odpowiada fakt domyślnego założenia, że objawy manifestują się tak samo niezależnie od płci. Konsekwencją ww. był (i jest) brak diagnozy, a zatem i brak adekwatnej opieki, a co za tym idzie – utrata zdrowia psychicznego dla wielu pokoleń kobiet.

ABSTRAKTY

Panel VI
Kulturowe i społeczne aspekty zdrowia dziewczyn

Krystyna Dzwonkowska-Godula

Dziewczyńskość a prawa i zdrowie reprodukcyjne – problemy i wyzwania edukacyjne

Proponowane wystąpienie poświęcone jest edukacji dziewczyn o zdrowiu i prawach reprodukcyjnych. Punktem wyjścia jest założenie, że kluczowe dla autonomii, podmiotowości, i sprawczości jednostki jest posiadanie wiedzy i dostęp do różnych zasobów pozwalających na decydowanie o własnym ciele i życiu. Dotyczy to także znajomości własnej cielesności i seksualności, umiejętności i możliwości dbania o swoje zdrowie. Zdrowie reprodukcyjne wiąże się z satysfakcjonującym i bezpiecznym życiem seksualnym, zdolnością reprodukcji, a także swobodą podejmowania decyzji o posiadaniu potomstwa. Prawa reprodukcyjne opierają się na uznaniu: fundamentalnego prawa wszystkich par i jednostek do swobodnego i odpowiedzialnego decydowania, ile, kiedy i w jakich odstępach czasu chcą mieć dzieci, jak również do informacji i środków umożliwiających osiągnięcie tego celu; prawa do możliwie najlepszego zdrowia reprodukcyjnego; prawa do podejmowania decyzji w sprawach reprodukcji w sposób wolny od dyskryminacji, przymusu i przemocy (Program Działania Konferencji na rzecz Ludności i Rozwoju, Kair 1994).

Na podstawie danych zastanych (opracowań naukowych, raportów z badań, wywiadów z ekspertami w mediach itp.) postaram się odpowiedzieć na pytania, czy i jak edukuje się dziewczyny w Polsce w zakresie zdrowia reprodukcyjnego i planowania rodziny, na kogo mogą w tej kwestii liczyć. Przedmiotem szczególnego zainteresowania będą działania nieformalnych grup i organizacji pozarządowych, które wychodzą naprzeciw potrzebom edukacyjnym młodzieży w tym obszarze, niezaspakajanym przez rodzinę i szkołę. Pokazane zostaną przykłady inicjatyw wspierających dziewczyny w zaznajamianiu się z własnym ciałem i seksualnością, procesem dojrzewania, prawami i zdrowiem reprodukcyjnym (m. in. SexEdPl, działania Federacji na Rzecz Kobiet i Planowania Rodziny, Grupy Edukacyjnej Ponton, Fundacji Nowoczesnej Edukacji Spunk, Aborcyjnego Dream Teamu, Okresowej Koalicji i Akcji Menstruacja).

W związku z prowadzeniem przeze mnie badań porównawczych w Polsce i w Kanadzie (wystąpienie jest efektem projektu badawczego „Polityka reprodukcyjna i sprawiedliwość reprodukcyjna w Polsce i w Kanadzie" 2021-2022, finansowanego przez Narodową Agencję Wymiany Akademickiej, Program im. M. Bekkera), punktem odniesienia w analizie problemów i wyzwań edukacji dziewczyn o zdrowiu i prawach reprodukcyjnych w Polsce będzie sytuacja w Kanadzie w tym zakresie. Pozwoli to na lepsze zrozumienie owych wyzwań i problemów oraz przyjrzenie się możliwym rozwiązaniom, stosowanym w innych krajach.

Wyniki analizy mogą być przyczynkiem do dyskusji, jak traktowane są przyszłe i młode kobiety w ramach takich instytucji jak edukacja i medycyna, jakie jest podejście do ich cielesności i zdrowia seksualnego i reprodukcyjnego, wreszcie: jakie znaczenie dla rozumienia i definiowania dziewczyńskości i kobiecości ma seksualność i funkcje reprodukcyjne kobiecego organizmu.

ABSTRAKTY

Panel dyskusyjny
Girlhood studies w Polsce

Sylwia Szwed

Jakie badania o dziewczyńskości inspirują organizacje społeczne i całą resztę świata?

Głęboka zmiana społeczna może zaczynać się od środowiska akademickiego. Tak właśnie wydarzyło się w 1991 roku w Stanach Zjednoczonych. American Association of University Women (AAUW) opublikowało raport How Schools Shortchange Girls, czyli stworzoną przez 14 naukowców i naukowczynie analizę ponad 1200 badań dokonanych na przestrzeni 20 lat, które dotyczyły dziewczynek i chłopców w publicznych amerykańskich szkołach podstawowych i ponadpodstawowych. Publikacja ujawniła między innymi negatywny wpływ nastawienia nauczycieli do uczennic w szkołach na ich późniejszą sytuację ekonomiczną. Raport był szeroko dyskutowany przez opinię publiczną, zaowocował zmianami na poziomie systemowym, zmotywował do wewnętrznych zmian uniwersytety, ale też zwykłe szkoły. Po raz pierwszy w historii naukowcy i naukowczynie tak wyraźnie skierowali reflektor na dziewczynki i zainspirowali do działania aktywistki, organizacje pozarządowe i same dziewczynki. W trakcie panelu przedstawię jeszcze kilka zagranicznych badań z obszaru girlhood studies, które miały duży impact i trafiły w społeczne zapotrzebowanie. Przedstawię obszary, które według Fundacji Kosmos dla Dziewczynek, czyli organizacji, którą reprezentuję, powinny być zmapowane przez polskich naukowców i naukowczynie, oraz metodę badawczą – girl-method, opracowaną przez jedną z czołowych reprezentantek girlhood studies z Kanady, Claudię Mitchell, która przyszłość badań na temat dziewczynek wiąże z nieodłączną partycypacją samych dziewczynek.

ORGANIZATORZY:

childhoods uw
INTERDYSCYPLINARNY ZESPÓŁ BADAŃ NAD DZIECIŃSTWEM

KOSMOS

PARTNER:

Państwowe Muzeum Etnograficzne w Warszawie

HONOROWY PATRONAT REKTORA UNIWERSYTETU WARSZAWSKIEGO:

UNIWERSYTET WARSZAWSKI

MECENASI:

Deloitte. Fundacja by Deloitte

LEGO

Dr Irena Eris

BASF We create chemistry

wzmacniamy głos kobiet MagoVOX

PINTO

hagi

PATRONAT MEDIALNY:

KOSMOS DLA DZIEWCZYNEK.PL

ForbesWomen

ofeminin